

שמעון הלקין

חֵיה יוֹכָבֵד יְלִיֶסְקִי

[מתוך הספור "גולים"]

קִיטָה יְלִיֶסְקִי בַת־זְנוּנִים הִיְתָה לְאִמָּה חֵיה־יֹכְבֵד, זֹו
בַעֲלַת הַבַּיִת הַרְחֵב וְהַקּוֹדֵר, שֶׁאֵת חֲדָרָיו הִיא מִשְׁכִּירָה
לְאֲנָשִׁים נְאוּרִים, בְּלִשׁוֹנָה, דּוֹקָא מַעַם הַמַּהְגְּרִים, שֶׁנִּסְיַעְתֶּם
לְאֻמְרִיקָה מִתְעַכְבֵּת בְּעִיר־הַנְּמַל מִטַּעַם אֶחָד הַקּוֹנְסוּלִים,
הַמְמוּנִים עַל מִתְן הַוִּיזוֹת. אֲנָשִׁים נְאוּרִים דּוֹקָא אוֹהֵבִי
לְשׁוֹן נְמַלְצַת, אֲרָכַת־מִשְׁפָּטִים וּמִתּוֹבְלַת בַּמַּלִּים זֵרוֹת. שֶׁאֵת
מִשְׁמַעַן הַמְדוּיָק אֵין חֵיה־יֹכְבֵד יְלִיֶסְקִי תּוֹפֶסֶת, אֲלֵא שְׁכַל
אֶחָת מֵהֵן קוֹרַעַת בַּסְתְּמִיּוֹתָה קָרַע שְׂרוּעַ בִּלְבָב וְאִשָּׁה תּוֹפֶסֶת
פְּתָאוֹם, כִּמָּה בַעֲצָם אֵין חַיִּיה מָה שֶׁהִיוּ צְרִיכִים לְהִיּוֹת,
חַיִּי מִי־שֶׁהִיא אַחֲרַת שְׁבִטְעוֹת נִפְלוּ בַחֲלָקָה שְׁלֵה. גְּבוּהַת־
קוֹמָה וּבַעֲלַת רֹאשׁ צָר וּמְדוּלָע, עִם עֵינַיִם מִמוֹצַמְצוֹת
וְעִשְׂשׁוֹת בַּמְקַצַּת, הַמְעַמִּיקוֹת לְהַתְחַבֵּא מִתַּחַת לְמַצָּח, עַדִּיִן
הִיְתָה חֵיה־יֹכְבֵד אִשָּׁה יִפָּה, מְאַנָּה לְהַזְקִין. שְׁעָרָה הַשְּׁחֹם,
שְׁעִין הָעֵלִים לוֹ הַמְצַהִיבִים בַּסְתִּיו, הִיָּה מֵהוֹדֵק תְּמִיד לְרֹאשָׁה
בְּשִׁכְבָּה דָקָה, כִּכְפָה מְקָרִיחָה מִיּוֹשֵׁן שְׁפִסּוֹקַת אִפּוּרָה עוֹבֵרַת
בּוּ בַפְתִּיל אֶחָד עֲגִלְגַל בְּאִמְצַע קְדָקְדָה, וְהוּא מוֹפְשֵׁל
לְאַחֲרֵי אֲזוּנֵיה הַקְּטָנוֹת מְאוֹד, הַזְקוּפוֹת בְּכָל עֵת כְּשׁוֹמְרוֹת

על סוד נצחי מפני אחד אורב לו. מתנכל לגלותו. זה היה אשרה האחד הגדול של חיה-יוכבד – השמירה על הסוד המוזר, שהיא עצמה אינה יודעת מהו. וכשאחד המהגרים הנאורים נועץ אצבעותיו בבלוריתו העבותה, מתרוצץ על-פני החדר בנפנוף-זרועות אמיץ, כעוף גדול שפרש כנפיו לעוף אל מעבר לאוקינוס וצייד אין-לב פלאו באותו רגע בכלוב אין-אוויר, ממצמת חיה-יוכבד את עיניה עוד יותר, קולטת כל מלה זרה כחץ הנקלע בכוון מכוון לנפש סודה הכמוס ואזניה הקטנות שומרות עליו, על סודה זה. שהיא עצמה אינה יודעת מהו, במתיקות שבכאב ופחד, הידועים רק למרקד על החבל בגובה עשרים אמה מעל לארץ. המסתורין שבהרגשה זו כלל וכלל לא היו תלואים בעובדה שהיתה עובדה פעם, לפני עשרים שנה או עשרים ושתים. העובדה לכשעצמה לא היתה סוד גם אז, עת שהתחיל האופיציר הפולני מגולח-השפם ונשור-השנים חוזר אחריה בעיר-מגוריה הראשונה, שגדוד טירונים הוכנס לתוכה פתאום לשמחתם של יהודים מחוסרי-פרנסה. גם בעלה, זלמן יליסקי, אדם גוף וחסון באותם הימים, שפניו פני בולדוג עיף, המנמנם בחום-הצהרים, ידע אז בה, שסוטה היא, אלא שלא צלח הפצו בידו לתפוש אותה בעוונה, ואף-על-פי שהיתה מקבלת את האופיצר בקיטון ביתה, במרחק רחובות אחדים מבית-המרוח, ששם פָּבדה העבודה על הבעל, משנתרבה הפדיון. זלמן יליסקי התאכזר אז לעצמו בפרישת דרך-ארץ משך שנה וחצי והיה שותה שכור עם לקוחותיו. היה מתפרץ אל קיטון אשתו בכל

שעה שביום, מוצא אותה תמיד לבדה ומתכון להניח את חמת-הגבר שבו בצביטות ובחבלות באותם מחלקי-גופה החמודים, אשר בהם היה רואה בדמיונו את ידי האופיצר נוגעות בזהירות שבחשק מתאפק. חיה יוכבד היתה מקבלת את הדין ללא תלונה והתנגדות. היתה פותחת לפני הבעל טרוף-הקנאות את הארון שבקיטון, זוחלת בפודתו אל מתחת למטה לחפש את מאהבה ושמה בענוייה כמקדשת את השם לעין השמש. אדרבה, ידע-נא, ידע גם בעלה, כי אוהבת היא, כי נכונה היא לסבול מכות וחרפות על אהבתה. סוד אין בדבר. אין ברצונה כלל להעלימו, ולוא רק הסכים הגבר האהוב לקחתה אתו, היתה יוצאת וקוראת בכל חוצות-העיר, כי הולכת היא, הולכת אחרי מאהבה, האחד והמיוחד אשר ידעה בחייה. הסוד עצמו, דבר מעילתה בבעלה, כאילו מת זה שנים, מת במות עליה אהבתה ולבה קלל בקרבה לכל ימי-חייה, למיום שילדה את בתה, פרי-הזנונים. ואפשר פסקו חיי-הרגש בה, החיים בכללם, עוד קודם לכך. חיה יוכבד זכרה ולא זכרה את הדבר ברור, ואולם נדמה לה תמיד, שיצאה נשמתה, נסחטה מתוכה כאויר הנסחט מן הריאה מתוך מהלומה פתאומית, באותו רגע שהרגישה בסרפורו הראשון של העָבֵר במעיה והיא יושבת על ברכי האופיצר בקיטונה ומציצה מדי פעם בפחד הקר האחד אל הדלת, העשויה להתחיל מפרכסת בכל רגע לפגיעת אגרופיו הנקשים של זלמן יליסקי. היתה זאת שעה מאוחרת אחרי הצהריים. הוילון הצהבהב-חור, הפרוש על החלון, נראה

בזוהר השמש הירודת כארוג אור דק, לא־יתָפֵּשׁ, ורבוֹע־
 בבואתו מתנענע הנה והנה ללא־חמדה, בעצבנות כמוסה,
 על דלת ארון־הבגדים שבפנה, אותו ארון העץ האדום,
 הכבד וחורש רעה, שהטיל עליה אימה תמיד למדמדומי־
 ילדותה, ואף־על־פִּי־כֵן היתה אנוסה לקבל גם אותו, בצאתה
 אחרי זלמן יליסקי מבית־אביה, חלק מנדוניתה המבשר
 פחדים כל הימים, לעת ערב, ביחוד. היתה דממה בחדר
 וחיה יוכבד יושבת על ברכי־האופיצר למרגלות המטה,
 מקפלת רגליה קצת אל תחת רגליו כמפני צנה, הנושבת
 מן הסדק שבין הדלת לרצפה ורק היא המרגישה בנשיבתה.
 אצבעה זעה כדרכה לאט על שפתו העליונה, המגולחת,
 חשה מתוך רטט־תענוג אחד קבוע בדגדוג שרשי־השפם
 הקשים, החדים כקצותיהם של מסמרי־פלדה זערוריים, והוא
 נלחץ בסנטרו אל מַעְלָה שדה הימני הרוגע ונותן לתאווה
 שתקיץ מעט־מעט. פתאום הרגישה בטרפור העוֹפֵר בבטנה
 והשר, הסופג את חמימות סנטרו של האופיצר, נצטנן
 בבת אחת, כאילו קרש כל דמה בעורקיה. אישוני־עיניה
 נתרחבו והחזירו וידי האופיצר רפו מסביב למתניה. הוא
 השכיב אותה במטה, כסה את גופה בשולי השמיכה, מבלי
 להזיח אותה מתחתיה, ככסות גוף מת, השתומם רגע אל
 רבוֹע־האור המְאָרֵךְ, הרותת על דלת הארון, ויצא את
 החדר על ראשי אצבעותיו, כשהוא נפנה מדי פעם לראות,
 אם חדלו כבר ריסי עיניה העצומות מהרעיד. חיה יוכבד
 לא ידעה כאב ולא כל רגש אחר. נסחט דבר־מה מן הלב
 ונשאר רק תמהון, תמיהה אחת רצופה אל אשר כאלו

מלא אותה פעם, הפך להזכר במה שהיה ונשכח כמקרה-
קדומים, שקרה אותה בעולם-התווה עובר ליצירה, בטרם
היתה עוד לנפש חיה.

הצער שבמצב-הדברים היה מתעלם ממנה לגמרי,
לולא זלמן יליסקי בעלה. שש שנים לא ילדה לו. וכשנגלה
דבר הריונה ברבים והלקוחות המבושמים התחילו מקלטים
ומפארים את זלמן, שסוף-סוף עלתה יגיעתו המתמידה
יפה, התחמק מן העיר ולא שב, עד שנולדה בת-הזנונים,
שאשתו קראה את שמה, שלא בפניו, קיץ כשם אמו
המנוחה. אז שב האיש אל ביתו, מכוון וכתום כאכול
סרטן ובפאות-זקנו המגובבות (את סנטרו השסוע היה
מגלח) זרקה שיבה חולנית, שחממה כזרנית טבק. חיה
יוכבד לא היתה מקפידה, אלמלי לא שב אליה כלל.
ומש שב וחטא לא ידעה בפניו ולהכלם לא יכלה, תפסה
תפיסה חיצונית בלבד, על-פי השכל, שמעכשיו עליה רק
להמציא פצויים לו בצערו הגלוי לעין כל. וגם את הרעיון
הזה, כי עליה לכפר פניו, העלה הוא על לבה, בעצם. כל
מראהו טען טענה אלמת זו נגדה, – גופו המדולדל, ראשו
השח תמיד, כאילו צמחה לו חטורת על גבו, ואותה דרך-
הדבור, החדשה לו, עם הבלטת הפיקה שבגרגרתו, המצטיירת
דרך עור-הצואר לכל חוליותיה, קופאת רגע כעוצרת בעד
המלה, הנכונה לצאת מן הפה, ומתפקעת מיד להוציא את
הקול החנוק שלא לרצונה. מלה אחת בלבד היתה תמיד
מדרך-דרך מפיו מאז על נקלה, כקטנית סדוקה במקצת,
הנפלטת בנפץ חרישי מקופסת-פח הפוכה: יאוואהל... כלומר:

אכן, טוב הדבר. וחייה-יוכבד, שהיתה תנפסת את המלה תמיד כהד למחשבות כבדות ועמומות במוחו של זלמן, שואפות למוצא ואינן מוצאות אותו, רחמיה היו נכמרים אליו מדי פעם ותוך כדי רגע היא מרגישה שוב, שאין לה ולאדם זה כלום, כשם שאין לה כלום ולכל העולם. והיתה חיה-יוכבד בעיניה ברגעים כאלה כאדם, המקיץ בקבר מתוך הרגשה אחת מְשרשת, שאין הקבר נפתח עולמית, והנה אצלו עוד גוף משותק אחד, חי בחלל האפל ואין דרך כִּי-אם לשוב להרדם אותה תרדמה ריקה בעצם שבעולם-התוהו.

על-פי בקשתו המגומגמת של זלמן, שנתה חיה-יוכבד את שם התינוקת מקילה, שם אמו המנוחה, לקיטה. באותו רגע הכירה, שנוח היה לו, שיעקרו לעיר אחרת, מקום שאין יודעים אותו ואת משפחתו: היא אינה מפסידה ואינה מרויחה כלום, ואולם זלמן בודאי שיהיה נשכר, שחיחות קומתו, אפשר, תתישר קצת וכח-הדבור ישוב אליו. זלמן הסכים: יאוואָהל. והם עברו לגירה, עיר-הנמל. כאן החלו חיי-הפצויים לדעת אצל חיה יוכבד, ואולם ברוח זלמן לא חל שום שנוי. יום-יום עסק במשרתו בתור ממונה על שקול התבואות, הנכנסות לאחד ממחסני-ההובלה שבחוף, ובליילה היה ישן על הרצפה, על מזרן הקש שהביא אתו מן המחסן. קומתו לא נזדקפה וחייה-יוכבד היתה מתעוררת מדי פעם להכרת-בְּעָתָה, שעדיין עיניו נעוצות בקרקע, מדי שבתו בבית, כאילו הוא הוא שחטא. שלש שנים נסתה להתקרב אליו, חפצה ללדת לו, לְרוֹחָתוּ.

וכשעלה הדבר סוף־סוף ונולד הבן לזלמן יליסקי, לא ידע שמחה בו. הוא התגעגע על בת דוקא, בת קטנה ויפה כקיטה זו, ההולכת וגדלה כִּוְרד גבה־גבעול והוא אינו נועז להביט בפניה. את שרטוטי־פניה של הילדה בת־אשתו לא הכיר זלמן יפה. לילה־לילה היה נכנס אל החדר הקטן, מקום שקיטה הקטנה ישנה במטחה, כולה נסוכה אור כחלחל, פרועת־שֶׁעַר ואיבריה מטולטלים לצדדים כמתוך נדודים שאינם פוסקים. היה רוצה לבדוק יפה את פני הילדה הישנה, למשש את שרטוטיהם בקצות אצבעותיו. ומיד היה מתחלחל מפני המחשבה הזרה, מכסה את הקטנה בשמיכה, ההולכת וקצרה מכדי פישוט רגליה הדקות, ונחפו לשוב אל מטתו כגנב, מבלי הביט בפניה. אחר־כך היה שוכב שעות תמימות על מזרן־הקש שלו, מביט נכחו באותו פרצוף לא־יִתְפַּש, המרחף לעיניו תמיד כדבר מה עדין מאד, ארוך כפרח גבה־גבעול בליל־לכנה תכול, ומהרהר באפשרות, שתולד בת גם לו, יפה ומְאָרְכַת כקיטה ואת שמה יקרא קילה, כשם אמו המנוחה. היתה גניחה מתפרצת מגופו, כאדם שנשחקו כל עצמותיו, כל תאי־בשרו כאחד, וכשהוא שומע מיד את הרוק־מטתה של חיה־יוכבד ומכיר שזו אינה ישנה ושומרת צעדיו בלילות, הוא עוצם עיניו כתינוק שאינו יכול להרדם ומתירא מפני אמו, שלא תנוזף בו, ופיו פולט לתוך הכר:

— יאוואהל...

ואולם כשילדה חיה־יוכבד, דרך אגב, לרוחתו של זלמן בלבד, כעבור עוד שלש שנים, את הבת הקטנה,

קרה האסון לַשָּׁנִים, שסגר על האשה את עולם־התווה שלה לעולמים. נתברר, שאין בכחה להביא גאולה לזלמן. הילדה עדיין היתה פְּעוּטָה, בת חדשים אחדים. חיה־יוכבד הרחיצה אותה באמבטיה־הפח, העומדת על השולחן במטבח, מוסיפה מדי פעם לתוך המים הפושרים מים רותחים מן הצנצנת אשר לפניה. הילדה המפרכסת בידה הרטובה של האם כגופו של אוז קטן, שמורטו נוצותיו, החליקה לתוך המים שבאמבטיה וחיה־יוכבד מהרה לגלות את הקטנה, המפרפרת לעיניה כשרץ אין־אונים. עד שהיא מחזיקה את צנצנת הרותחים בידה השניה. הפעוטה נצלה כל עוד רוחה בה, ואולם הצנצנת נשמטה מיד האם והרותחים נשפכו על ראש הילדה ממול ערפה ועד חצי סנטרה. שְׁעַר־הַלֵּידָה כבר נשר מעל הקדקוד הרופס ושכבת המוך הדק, שהתחיל זה־עתה צומח תחתיו, קלושה היתה מהגן על העור. קרחת אדומה, מְשֻׁדָּדֶת צלקות חורורות ורחבות, פְּשֵׁתָה בראש הקטנה. מעט השער, שצמח עוד בטלאים מאוסיים על קרקפתה אל מול מצחה, לא הספיק לכסות את מקומות־התורפה הרחבים. כל ראשה ותחתית לסתה האחת עד חצי סנטרה היו נראים כאילו הפשיטו מעליהם את האור פצלות־פצלות – כתובת קעקע אדמדמת ומכוערת. הילדה נדונה לנוול עולמית. צריך היה לגלח את שערה תמיד, שלא יצמח באותם טלאים מאוסיים, כשיחים קטנים ואפורים בקרקע־טרשים. הילדה כבר היתה בת אחת־עשרה ואולם מראה עמד עלוב ולקוי, בעלת־מום קטנה, חולת־טיפוס ונשורת־שער. גם האסון הזה כמעט לא נגע בחיה־

יוכבד. היא הרגישה בו כמו דרך זכוכית עבה וגדלה את התינוקת, שנתכערה לכל ימי-חייה, כדרך שגדלה את בתה הבכירה, פרי אהבתה לאופיצר, ואת בנה, זרעו של זלמן יליסקי, שנדד לאמריקה, עוד בהיותו בן שש-עשרה והיה פוקד את משפחתו בזכרון-דברים אחת לשנה – בגלויה מצוירת, ברכת, לשנה טובה. כהוזה הזיה אחת סתומה היתה חיה-יוכבד כל ימיה וגם לקילה בעלת-המום לא רחש לבה דבר טוב או רע, זולתי אולי חמלה ארעית, שהיתה מתעוררת בה למראה זלמן המתקין את השביס עדוי הסרטים הצבעוניים לראשה של הקטנה, שבקשה את הכסוי למומה מאת אביה, כשעמדה קצת על דעתה והכירה בנוולה. ובעצם הדבר, לא ידעה חיה-יוכבד מעולם להבחין בין רחמיה אלה לילדה הסובלת ובין ערפלה-החמלה, העוטה את לבה חמיד בעלות המחשבה על יליסקי לפניה. יסורי האב ויסורי בתו הקטנה נתמזגו לרגש אחד בעיניה. בלילה היתה מְטָה ראשה מן הכר ומבחינה בדמותו המכווצת של זלמן, הנראית באפלולית כפקעת אחת של מכאובים, כשהוא עומד למראשותי בתו הקטנה, אגרופו מתרומם מאליו ונחת על חזהו כמכה, על חטא, וכולו אומר יתמות לא נתנה להרפא. כפוף-ראש, כמהרהר תשובה על חטא ידוע רק לו, היה מתחמק אחר-כך אל חדרה של קיטה, לפי ההרגל מימי ילדותה, וחיה-יוכבד יודעת בו, שהוא עומד שם, מסתכל בנערה הישנה מבלי לראות אותה, מכסה בשמיכה את אבריה, המטולטלים לצדדים, ושב אל מזרן הקש אשר לו במטבח בגניחה נפלטת אל הכר:

— יאוואהל...

עולם-התוהו, שבה חיתה יוכבד את חייה הכבדים, העמומים כעוטים ערפל סמיך, היה כעומד להתבהר מדי בוקר, לאחר שזלמן יוצא לעבודתו באין-רואים תמיד, הדיירים מעם המהגרים מתפזרים על פני העיר לדפוק על דלתי חברות ומשרדים וקיטה וקילה אף הן נפנות לשלהן. בדממת הבית, המלאה רק אושת מים מטפטפים בלי הפוגות מברז-הכיור שבמטבת, שעל תקונו מבלה זלמן יליסקי את שעות הפנאי שלו בערב ומסרב לקרוא לַצֶּנֶר, בדממת הבית המתרוקן היה הרז, הרומז תמיד לחיה-יוכבד ממרחקים כדבר-מה שהיה ונשכח, מתחיל מקיץ ונדמה יותר ויותר בכדי שיתַפס. כמתכוננת לקראת חג ממשמש ובא, היתה האשה עושה שעה, מפלגת ומהדקת אותו לראשה בזהירות כשתי כנפים דקות וכפותות, ובודקת במראה באזניה הקטנות, הזקופות, כרוצה להִנְכח, אם לא נסתתמו החרירים, שבהם היתה מכניסה פעם את עגיליה. וכל אותה שעה חיה-יוכבד מפולת מבטה מן המראה אל המגרה שבארון העץ האדום, אשר לְנֶה אותה בכל נפתולי דרכיה מילדותה בית-אביה ועד אטמימות הזקנה, ההולכת ובאה עליה בגירה העיר. בבוקר בבוקר היה נדמה לֶה לחיה-יוכבד, כי שם במגרה, שמפתחה הקטן קשור לֶה בפתיל כקמיע על צוארה, שורש הרז, הרודף אותה כל הימים, והיתה שוכחת את בוקר יום-אתמול ובקרים הרבה לפניו, עת שהתכוננה כמוֹכֵן ממש לקראת גלוי-הסוד שבמגרה והמפתח הקטן זע ופרפר כיצור חי וקצר-רוח על חֲזֶה. פתיחת המגרה היתה פולחן

שבקדושה לה, מאחורי דלת נעולה ובהורדת הוילאות
אכולי-העש שעל החלון הבודד, הפונה אל החצר. חיה-
יוכבד היתה חולצת נעליה ומשלבת רגליה תחתיה ליד
הארון, אחר-כך היתה מוציאה את המפתח הישן, משפשפת
אותו במטלית טבולה בשמן, השמורה אתה לצורך זה
בלבד באחת מזויות החדר, ומסתכלת בברקו החדש תמיד,
כאילו זה-העתה קנתה אותו. אז היתה משתטחת על הרצפה,
עד שראשה נוגע במגרה ופותחת אותה בסבוב אטי של
המפתח בחור-המנעול, מבלי להסיר אותו מעל צוארה.
ושוב היא יושבת מלחיתה לפני המגרה, מוציאה אותה
בעצימת-עינים ובהדוק שפתי פיה הקטן לעגול אחד, מקומט
כתאנה פעוטה, ושולחת יד שמאלה באלכסון לפני ולפנים
אל הפנה המרוחקת, אשר שם הסוד הכמוס. זה היה צרור
מכתבים יבשים ודקי-נייר, כל אחד עטוף במעטפתו חסרת
הכתובת והחותמת וכולם קשורים יחד בפתיל אדום - שתי
וערב. את המכתבים האלה כתבה לעצמה פעם אחת, בעודה
אוהבת את האופיצר, שאפשר היה ואפשר לא היה, והם
מלאים אהבה ותחינה אחת חוזרת ונשנית בכל שורה, שתעזוב
את בעלה, ותסע אתו, את האופיצר, לאחוזת-נחלתו אשר
ביערי-עד שחורים ורעננות אָחו שם והמולת נהר לא-נראה
עומדת באויר. את המכתבים האלה כתבה חיה-יוכבד באותם
ימי-האהבה הנפלאים, שאפשר לא היו כלל ולא נשתמר
מהם אלא בושם כבוש זה של גיל אשה צעירה, הנודף
עדיין מן הנייר הדק, היבש. ואת המכתבים האלה, הכתובים
בלשון נמלצה שבאגרון פולני ובאותיות מסולסלות שבהעתקת

ספר יקר-התוכן-והמציאות, היתה קוראת אחד אחד מדי יום ביומו, שוכחת את דבר הסוד, אשר באה לחפש, ומשתכרת בבושם החריף, המגרה את הנחירים ונודף כאילו מתוך המלים היפות עצמן, שכל אחת מהן היא יודעת בעל-פה בשורתה למספרה, בכל תג ועקימה גנדרנית שבצורת כל אות ואות בה. זכשהיתה מתעוררת עם גמר-הקריאה כמתוך עלוף-חושים מעונג ומרגישה פתאום, שבעצם שכחה לגמרי מה באה לבקש כאן. היתה מתחלחלת כיראה שמא יתפוס אותה מי כשהמכתבים בידיה, והיא נחפזת לקשרם בפתלים האדום – שתי וערב מצטרף מאליו מתוך אמון שנים רבות. סוף הפולחן היה בו תמיד משום חלול שבחפזון והיסח-הדעת. ואולם משהיה הצורך מושב למקומו, המגרה נסגרת ברצון לסבוב המפתח המשוח בשמן והפחד נגול מן הלב, היו הניבים החמודים שבמכתבים הנפלאים מתחילים מזמזמים באזניה ומרחפים לעיניה במלמלת אותיותיהם ארוגות-הקסמים, וחיה-יוככד מצפה לבוא דייריה הנאורים מעם המהגרים, שלתוך שיחותיה אתם אפשר לשרבב את המלים היקרות – והם אינם יודעים מאין הן באות. ואפילו כשהמהגר הנרגש מדבר בעצמו ואינו מניח לה שהות לגלות לו את מחלצות לשונה, חמודותיה מימים רחוקים, שאפשר היו ואפשר לא היו כלל, הרי המלים הגדולות, הזרות, שהוא זורק באיום כלפי אויב לא נראה, קולעות אחת אחת אל לבה ממש, מליצות המכתבים יוצאות במוחה חגיגות ורציניות לקראת הנשגבות, המגיעות לאזניה, והיא מתמוגגת בהשתאות קבועה ורצופה אל זכרון המאורעות, שעמדו לצור צורה מופלאה לחייה ולדי גלוי לא באו.